

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра військової психології та політології

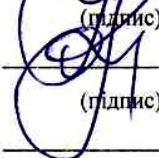
ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник начальника Військового інституту
з навчальної роботи
полковник О.А. ПРОХОРОВ
" 23 " жовтня 2017 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ
для здобувачів освітньо-наукового рівня
доктор філософії**

галузь знань **05 "Соціальні та поведінкові науки"**
спеціальність **053 "Психологія"**
освітній рівень **третій (освітньо-науковий)**
освітня програма **"Доктор філософії в галузі Психологія"**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання	денна / заочна
Навчальний рік	2017/2018
Період навчання	2 курс
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: **САФІН Олександр Джамільович** д.психол.н., професор, професор кафедри військової психології та політології військового гуманітарно-лінгвістичного факультету Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пролонговано: на 2018/2019 н.р. (підпис) О.А. Прохоров (ПІБ) 16.10.2018 (дата)
на 2019/2020 н.р. (підпис) О. Прохоров (ПІБ) 28.10.2019 (дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) _____ (дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) _____ (дата)

Розробник(и): **САФІН Олександр Джамільович** д.психол.н., професор, професор кафедри військової психології та політології військового гуманітарно-лінгвістичного факультету Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАТВЕРДЖЕНО

Начальник кафедри військової психології та політології Військового інституту

підполковник

Н.М. МАСЬ

Протокол № 2 від 20.09.2017

Схвалено Методичною радою Військового інституту

Протокол № 8 від 23.10.2017

Голова Методичної ради Військового інституту

к.пед.н., доцент, полковник

О.А. ПРОХОРОВ

Погоджено з науково-методичною комісією факультету психології

Протокол № 1 від "30" серпня 2017 року

Голова науково-методичної комісії

(Корольов Д. К.)

Розробник(и): **САФІН Олександр Джамільович** д.психол.н., професор, професор кафедри військової психології та політології військового гуманітарно-лінгвістичного факультету Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пролонговано на 20 18/20 19 н. р.
Протокол № 2 від "05" 09 20 18 р.

Начальник кафедри військової психології та політології Військового інституту
М.М. Мась / М.М. Мась /

Пролонговано на 20 19/20 20 н. р.
Протокол № 2 від "11" 09 20 19 р.

Начальник кафедри військової психології та педагогіки Військового інституту
М.М. Мась / М.М. Мась /

Пролонговано на 20 ___/20___ н. р.
Протокол № ___ від "___" ___ 20___ р.

Начальник кафедри _____
_____ Військового інституту
_____ / _____ /

Пролонговано Методичною радою Військового інституту 20 18/20 19 н. р.

Протокол № 2 від "16" 10 20 18 р.

Голова Методичної ради Військового інституту О.А. Прохоров

Пролонговано Методичною радою Військового інституту 20 19/20 20 н. р.

Протокол № 2 від "28" 10 20 19 р.

Голова Методичної ради Військового інституту О.А. Прохоров

Пролонговано Методичною радою Військового інституту 20 ___/20___ н. р.

Протокол № ___ від "___" ___ 20___ р.

Голова Методичної ради Військового інституту _____ / _____ /

Пролонговано науково-методичною комісією факультету психології 20 18/20 19 н. р.

Протокол № 1 від "28" серпня 20 18 р.

Голова науково-методичної комісії Коретов Д.К.

Пролонговано науково-методичною комісією факультету психології 20 19/20 20 н. р.

Протокол № 1 від "30" серпня 20 19 р.

Голова науково-методичної комісії Коретов Д.К.

Пролонговано науково-методичною комісією факультету психології 20 ___/20___ н. р.

Протокол № ___ від "___" ___ 20___ р.

Голова науково-методичної комісії _____ / _____ /

1. Метою вивчення навчальної дисципліни є теоретичне обґрунтування закономірностей розвитку психології діяльності в особливих умовах та її засадничих положень, принципів та базових категорій, а також методологічних підходів до визначення актуальних проблем цієї галузі психологічної науки, а також методів та засобів їхнього розв'язання.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності):

Знати психологічні закономірності перебігу психічних процесів в особливих умовах діяльності, психологічні теорії стресу, методи, форми та засоби психореабілітації і реадптації фахівців після їхнього повернення до звичайних умов життєдіяльності.

Вміти виявляти стрес-чинники підвищеної інтенсивності, діагностувати негативні психічні стани особистості, застосовувати адекватні ситуації методи психічної саморегуляції особистості, методи, форми та засоби психопрофілактики негативних психічних станів, стилі копінг-поведінки.

Володіти формами, методами та прийомами формування психологічної готовності до діяльності в особливих умовах.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна "**Психологія діяльності в особливих умовах**" належить до переліку вибіркових дисциплін аспіранта/ад'юнкта. Її зміст передбачає:

формування вміння теоретико-методологічного аналізу актуальних проблем психології діяльності в особливих умовах та шляхів їхнього розв'язання;

вивчення психологічних закономірностей психічної діяльності особистості в особливих умовах, що містять небезпеку для її життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків; а також пов'язані із цим аспекти психодіагностики, психотерапії, психокорекції, реабілітації та психопрофілактики;

розвиток вміння застосовувати теоретичні знання при організації власного наукового дослідження.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни полягає у формуванні складових *інтегральної компетентності*: здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності; *загальних і фахових компетентностей*: здатність до розуміння особистісного буття людини і суспільного контексту її життєдіяльності; вміння планувати та здійснювати психологічний супровід особистості в особливих умовах діяльності на основі результатів дослідження.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	аспірант/ад'юнкт повинен знати:			35%
1.1	специфіку наукового пізнання	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	4%
1.2	особливості основних теоретичних парадигм психології діяльності в особливих умовах та сучасні стратегії психологічної парадигми	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	4%
1.3	структуру психології діяльності в особливих умовах як системи знань про діяльність в особливих умовах	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
1.4	основні етапи психологічного дослідження та специфіку їхньої організації	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	4%
1.5	сутність системного підходу у психології та його застосування стосовно психології діяльності в особливих умовах	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	5%
1.6	основні пояснюючі принципи та їхню специфіку у системі психологічних знань	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	5%
1.7	особливості застосування методів психологічного дослідження згідно проблематики психології діяльності в особливих умовах та специфічні методи цієї науки	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	5%

1.8	теоретичні підходи до опису та вирішення основних проблем психології діяльності в особливих умовах	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	5%
2	аспірант/ад'юнкт повинен вміти:			30%
2.1	здійснювати історико-теоретичний та методологічний аналіз психологічних понять	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	4%
2.2	спираючись на певну парадигму, визначати предмет, методи та можливості пояснення певних фактів	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
2.3	аналізувати категоріальний лад психології діяльності в особливих умовах	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
2.4	визначати основні етапи проведення дослідження	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
2.5	організувати пошукові роботи, використовуючи відповідні інформаційні системи	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	4%
2.6	застосовувати основні пояснючі принципи та виділяти їхню специфіку у системі знань психології діяльності в особливих умовах	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	2%
2.7	здійснювати розробку відповідних методичних процедур при проведенні дослідження	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%

2.8	визначати адекватність методів психологічного дослідження меті та завданням роботи	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
2.9	аналізувати з точки зору різних підходів основні проблеми психології діяльності в особливих умовах	лекція, практичні заняття	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	2%
2.10	проводити науковий пошук і систематизацію проблемних ситуацій з обраного наукового напрямку	лекція, практичні заняття	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	3%
3	аспірант/ад'юнкт повинен вміти:			20%
3.1	здатність грамотно будувати комунікацію, виходячи з мети і ситуації спілкування	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	10%
3.2	здатність бути відповідальним за внесок у роботу команди при вирішенні проблеми	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	10%
4	автономність та відповідальність			15%
4.1	самостійність у навчанні та/або професійній діяльності	лекція, самостійна робота	усні відповіді, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи, іспит	15%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.1	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	2.10	3.1	3.2	4.1	
Програмні результати навчання (назва)																						
Грунтовні знання предметної області та розуміння професії. (3.2)	+	+	+	+	+	+	+	+														
Знати праці провідних зарубіжних вчених, наукові школи та фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загальноцивілізаційного процесу. (3.3)	+	+	+	+	+	+	+	+														
Знання процедури встановлення інформаційної цінності і якості психологічних наукових джерел. (3.5)	+	+	+	+	+	+	+	+														
Знання методологічних принципів та методів психологічного дослідження. (3.6)	+	+	+	+	+	+	+	+														
Вміти формувати команду дослідників для вирішення локальної задачі (формулювання дослідницької проблеми, робочих гіпотез, збору інформації, підготовки пропозицій). (У.4)												+	+	+	+	+	+	+	+			+
Формулювати робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати та поглиблювати стан наукових досліджень в обраній сфері. (У.6)												+	+	+	+	+	+	+	+			
Визначати методологічні принципи та методи психологічного дослідження в залежності від об'єкту і предмету, використовуючи міждисциплінарні підходи. (У.11)												+	+	+	+	+	+	+	+			

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання аспірантів/ад'юнктів:

Поточний (модульний) контроль. При вивченні дисципліни "Психологія діяльності в особливих умовах" здійснюється поточний і підсумковий види контролю. На заняттях оцінку аспіранти/ад'юнкти отримують за усні відповіді. При цьому вони повинні аналізувати та давати оцінку психологічним явищам, вміти пояснювати їх з точки зору теорії та практики. Обов'язковими для оцінки знань, вмінь та навичок аспіранти/ад'юнктів із навчальної дисципліни є усі практичні заняття, семінарські заняття.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль (іспит) проводиться на основі вимог "Інструкції з організації, планування та ведення навчально-виховного процесу", а також "Положення про систему поточного і підсумкового оцінювання знань слухачів і курсантів". Підсумковий контроль може проводитись усно, також у формі тестування.

До підсумкового контролю (іспиту) допускаються аспіранти/ад'юнкти, які виконали усі обов'язкові форми звітності, передбачені робочою навчальною програмою, та отримали позитивні оцінки. Аспіранта/ад'юнкта можна звільнити від складання підсумкового контролю (іспиту) з виставленням оцінки "відмінно" у випадку, якщо його середній бал (середньоарифметична оцінка) за семестр складає не менше 4,01 балів, при цьому аспірант/ад'юнкт виявляв активність на заняттях, відмінно виконав усі види передбачених програмою робіт.

Аспіранта/ад'юнкта, який отримав критичний бал менше 2.6, не розраховувався за заняття, обов'язкові для оцінювання, не виконав індивідуальне завдання (конспект), до підсумкового контролю допускати не можна (він втрачає право на виставлення оцінки за результатами набраних балів).

Підсумковий контроль (іспит) може проводитись як усно (за білетами), так і у формі тестування. Білет складається із двох питань та практичної задачі. Тестування проводиться за тестами, які розроблені предметно-методичною комісією кафедри. Ці завдання дають можливість перевірити, як аспіранти/ад'юнкти засвоїли навчальний матеріал.

На підсумковому контролі за 26–30 (90–100 %) правильних відповідей аспірант/ад'юнкт отримує оцінку "відмінно"; за 21–25 (70–89 %) правильних відповідей – "добре"; за 15–20 (50–69 %) правильних відповідей – "задовільно"; за 0–14 (0–49 %) правильних відповідей – "незадовільно".

Загальна оцінка за підсумковий контроль є сумою середньоарифметичної поточної оцінки за аудиторну, індивідуальну і самостійну роботу аспірантів/ад'юнктів протягом семестру, помноженої на ваговий коефіцієнт 0.8, та оцінки за підсумковий контроль, помноженої на 0.2. Підсумкову оцінку слід визначати за державною шкалою та шкалою ECTS відповідно до наведеної таблиці. У випадку отримання аспірантом/ад'юнктом підсумкової оцінки менше критичного бала 2.51 (FX і F), засвоєння дисципліни йому зарахувати не можна, про що треба зробити позначку у відомості. За рішенням начальника кафедри для нього викладач встановлює індивідуальний строк повторного контролю, але не пізніше початку нового семестру. Якщо після двох спроб аспірант/ад'юнкт жодного разу не набрав критичного бала (2.51), питання про його подальше навчання слід подати на розгляд Вченої ради інституту (факультету).

7.2. Організація оцінювання

Оцінювання за формами контролю:

	<i>ЗМ</i>	
	<i>Min. – балів</i>	<i>Max. – балів</i>
Виступ на практичному занятті 1	12	20
Виступ на практичному занятті 2	15	25
Виконання аспірантами/ад'юнктами самостійних робіт	9	15

Орієнтований графік оцінювання:

	<i>Орієнтовний період для здійснення відповідної форми оцінювання</i>
Виступ на практичному занятті 1	травень
Виступ на практичному занятті 2	травень
Виконання аспірантами/ад'юнктами самостійних робіт	березень - червень
Добір балів/додаткова контрольна робота та/або доскладання домашніх завдань	червень
Іспит	червень

Розрахунок балів, які аспірант/ад'юнкт отримує при успішній здачі заліку:

	Змістовий модуль	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.3. Шкала відповідності оцінок

Оцінка (за національною шкалою) / National grade	Рівень досягнень, % / Marks, %
Відмінно / Excellent	90-100%
Добре / Good	75-89%
Задовільно / Satisfactory	60-74%
Незадовільно / Fail	0-59%

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота
1	Теорія та методологія в науці	2			10
2	Категоріальний устрій психології	2			10
3	Методологічні принципи психології	2			10
4	Методи психології діяльності в особливих умовах	2			10
5	Психологічна концепція умов діяльності. Особливі умови діяльності	2			10
6	Результати діяльності в особливих умовах	2			10
7	Професійна діяльність в особливих умовах	2			12
8	Проблема психологічної готовності до діяльності в особливих умовах	2	2		12
9	Проблема психологічного супроводу та психологічної підтримки діяльності в особливих умовах	2	2		12
	ВСЬОГО	18	4	2	96

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **18 год.**

Практичні – **4 год.**

Консультації – **2 год**

Самостійна робота – **96 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. – 502 с.
2. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. – К.: Ельга, 2008. – 336 с.
3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності у звичайних та екстремальних умовах : навч. посібник / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
4. Ложкін Г. В. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов / Г. В. Ложкін. – К. : МОУ, 2003. – 218 с.
5. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій / Ушакова І.М. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 191 с.

Додаткові:

1. Барабанщиков В. А. Системный подход к исследованию психики / В.А.Барабанщиков, Б. Ф. Ломов // Психологический журнал. – 2002. – № 4. – С. 27-38.
2. Бодров В. А. Современные исследования фундаментальных и прикладных проблем психологии профессиональной деятельности. Часть 1/ В. А. Бодров // Психологический журнал. – 2008. -Т. 29, № 5. – С. 83-90.
3. Бодров В. А. Современные исследования фундаментальных и прикладных проблем психологии профессиональной деятельности. Часть 2 / В. А. Бодров // Психологический журнал. – 2008. -Т. 29, № 6. – С. 66-74.
4. Деркач А.П. Профессионализм деятельности в особых и экстремальных условиях / Деркач А.П., Казаков Ю.Н., Черняева В.В. – Пятигорск, 2008. – 223 с
5. Корнилова Т.В. Методологические основы психологии. / Т.В. Корнилова. – СПб: Питер, 2008. – 320 с.
6. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Ломов Б. Ф. – М. : Наука, 1984. – 444 с.
7. Ломов Б.Ф. Системность в психологии / Б. Ф. Ломов // Избранные психологические труды. – М. : МПСИ, 2003. – 423 с.
8. Психологические проблемы деятельности в особых условиях: [антология / ред. Б. Ломова и Ю. Забродина]. – М.: Наука, 1985 – 232 с.
9. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б.А.Смирнов, Е.В. Долгополова – Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007, – 276 с.
10. Тімченко О.В. Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ України (концептуалізація, прогнозування, діагностика та корекція) : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.06 / Тімченко Олександр Володимирович. – Харків, 2003. – 427 с.
11. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способностей человека / В. Д. Шадриков. – М. : Издательская корпорация "Логос", 1996. – 318 с.

10. Додаткові ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
2. <http://hklib.npu.edu.ua/> – Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
3. <http://lib.ru.if.ua.> – Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.
4. <http://www.koob.ru/> – електронна бібліотека "Куб".
5. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України "У психолога".
6. http://megalib.com.ua/content/5665_LITERATYRA_DO_KYRSY_DITYaChOI_PSIHOLOGII.html